

УДК 373.2
Ч51

Ч51 **Чесноти класної спільноти.** Сучасні форми виховної роботи. 1-й клас. / авт.-упоряд. І. В. Оніщенко, — Х. : Вид. група «Основа», 2019.— 141, [3] с. — (Серія «Нова українська школа»). ISBN 978-617-00-3497-7.

Як, відповідно до Концепції Нової української школи, організувати наскрізний процес виховання, орієнтований на формування в учнів ціннісних ставлень і суджень, необхідних для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством? Як створити нове виховне середовище, не порушуючи життєвого простору дитини? Які форми і методи виховної роботи дібрати, аби зацікавити ними сучасних вихованців?

Відповіді на ці та безліч інших запитань ви знайдете на сторінках посібника, що містить практичні розробки виховних заходів у 1-му класі, актуальних за тематикою та нестандартних за формою проведення (*квест, акція, гра-проект, колективна творча справа, година розв'язування проблемних питань, подорож з елементами STEM-освіти тощо*). Сценарії заходів подано у двох розділах: «Сіяти добро — добро і пожинати, або Виховуємо агентів добрих справ» (*спрямовані на формування загальнолюдських моральних цінностей*) та «Формуємо компетентності та цінності випускника Нової української школи» (*спрямовані на формування ключових компетентностей та успішну соціалізацію здобувачів освіти*).

Для вчителів початкових класів, вихователів ГПД, методистів з початкового навчання, студентів педагогічних факультетів, батьків.

УДК 373.2

ISBN 978-617-00-3497-7

© Оніщенко І. В., упорядкування, 2018
© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2019

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ I. СІЯТИ ДОБРО — ДОБРО І ПОЖИНАТИ, АБО ВИХОВУЄМО АГЕНТІВ ДОБРИХ СПРАВ	8
Виховна година — засідання клубу любителів собак «Дай лапу, друже!»	8
Квест-гра «Дерево Добра»	20
Квест-гра «День народження»	28
Інтерактивна тематична гра «День увічливості та чарівного слова» ...	36
Квест «Прощання з 1-м класом»	42
Акція «Дитяча класна бібліотечка»	53
РОЗДІЛ II. ФОРМУЄМО КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЦІННОСТІ ВИПУСКНИКА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	57
Економічна гра-проект «Незабаром Новий рік, або Як привітати близьких і рідних»	57
Екологічна квест-гра «Маленький принц Землі»	70
Квест «Шукаю друзів»	84
Година спілкування «Який він — друг і партнер?»	89
Шпаргалка «Виховуємо лідера: один день із життя зацікавлених дітей (ЖЗЛ)»	95
Театралізоване свято «Хто, хто Миколая любить»	103
Година активного спілкування «Дивовижний світ професій»	113
Стежинами здорового способу життя	120
Подорож з елементами STEM-освіти «Я люблю свою країну»	128
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	140

Передмова

Від педагога залежить, чим стане серце дитини — ніжною квіткою чи засушеною корою. Заповітна мрія кожного мислячого педагога — щоб серце вихованця було чутливим до кожного слова вихователя, щоб дитяча душа відгукнулася, мов ніжна струна, на тонку музику його душі.

В. О. Сухомлинський

Як відомо, світогляд людини закладається в школі. Саме в закладі освіти формується особистість, її громадянська позиція та професійні якості. Школа для дитини — це не просто дім знань, що складається з навчальних предметів, а дім, де дають освіту для життя, цінність предметів (*знань та умінь*) у їхній виховній спрямованості.

Одним із восьми компонентів формули Нової української школи є *наскрізний процес виховання*, що формує цінності.

Як визначає Концепція НУШ, виховний процес має бути невід'ємною складовою всього освітнього процесу та орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (*гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей*), соціально-політичні (*свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність*). Нова українська школа формуватиме ціннісні ставлення і судження, що служитимуть базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством.

Сьогодні перед закладами загальної середньої освіти постає завдання побудувати виховну діяльність таким чином, щоб сама її організація, приклади старших, освітнє середовище виховували дітей, бо випускник Нової української школи — це цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення; патріот

з активною позицією, який діє згідно із морально-етичними принципами і здатний ухвалювати відповідальні рішення; інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя.

Виховна робота в школі є важливою у всьому періоді розвитку та вдосконалення особистості. Адже так важливо сформувати життєві пріоритети в тому віці, у якому людина ще піддається впливу і в неї закладаються основи свідомого світосприйняття. Виховна робота має на меті не лише формування в учнів понять «можна» чи «не можна», «потрібно» і «правильно», але й робить вагомий внесок у становлення освіченої, талановитої, гармонійно розвиненої особистості. Тому, виховуючи дітей, учитель повинен чітко планувати свою роботу, вивести систему послідовних дій, що сприятимуть поступовому й ефективному результату.

В умовах реформування освіти перед педагогами початкової ланки часто постає питання: як організувати процес виховання в системі шкільної освіти?

Звісно, позакласна виховна діяльність повинна бути спрямована на виховання гармонійної особистості та заснована на законах творчості, що передбачають залучення дітей до реальної співтворчості, інтелектуального діалогу, гармонізації спілкування, успіху, можливості почуватися вільно. Вона повинна передбачати експериментування дітей, ігри, гнучке й гармонійне поєднання індивідуальної, групової та колективної діяльності, самостійної та педагогічно скерованої.

У школі I ступеня пріоритетними формами виховної роботи є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи і творчості. Це рольова гра, інсценування, мандрівка, екскурсія, квест, колективна творча справа, оформлення тематичного альбому, уявна (*віртуальна*) подорож, конкурси, моделювання, години спостереження та спілкування, проектна діяльність тощо.

Молодші школярі, беручи участь у спільних видах діяльності, вчаться будувати свої взаємини з однолітками, входити в колектив однолітків; у них виникає потреба до взаємовимогливості та взаємодопомоги. Тому перед педагогом-вихователем постає важливе завдання: вирізняти мотиви вчинків, роз'яснюючи дитині їхню сутність і правильність у різних типових життєвих ситуаціях, надаючи їй можливість емоційного «переживання» разом із практичним застосуванням здобутих знань. Слід допомогти дитині розвиватись

від елементарних навичок поведінки до такою рівня, для якого необхідні самостійність у ухваленні рішень і моральний вибір.

Звертаємо увагу на те, що під час здійснення виховного процесу слід урахувувати такі організаційні орієнтири:

- виховання не зводиться до окремих виховних занять;
- до створення виховного середовища залучають увесь колектив навчального закладу;
- учитель є взірцем людини вихованої, своїм прикладом він надихає і зацікавлює дитину;
- у плануванні діяльності враховують індивідуальні нахили і здібності кожної дитини, створюють належні умови для їхньої реалізації;
- співробітництво з позашкільними закладами освіти;
- активне залучення до співпраці психологів і соціальних педагогів;
- налагодження постійного діалогу з батьківською спільнотою.

Посібник містить розробки виховних заходів за двома розділами.

- Розділ I. *Сіяти добро — добро і пожинати, або Виховуємо агентів добрих справ.* В. О. Бердяєв писав, що «моральні цінності об'єднуються у понятті добро, ґрунтуються на обов'язковому утвердженні цінності людини, ідеї служіння людині». Тому зазначений розділ містить розробки, що сприятимуть вихованню поваги одне до одного, почуття дружби, готовності піклування про тих, хто поруч, уміння приходити на допомогу, бажання робити добрі справи.
- Розділ II. *Формуємо компетентності та цінності випускника Нової української школи.* Сьогодні у центрі діяльності вчителя — виховання в учнів відповідальності за себе, однолітків, добробут країни; формування компетентностей, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися. Саме цій проблемі приділено увагу в розробках заходів зазначеного розділу.

Пам'ятайте: школа — це життєвий простір дитини; тут вона не просто готується до життя, а живе. Тому виховну роботу плануйте так, аби сприяти становленню особистості, будуйте стосунки на основі співдружності, співпраці та взаєморозуміння, керуючись ідеями самоцінності дитинства, демократичного діалогу між поколіннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виховна робота в школі [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://ukrom.in.ua/pages/vihovna-robota.html>
2. Виштак О. М. Сучасний підхід до позакласної виховної роботи. Нові форми позакласної виховної роботи [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/42138/
3. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>
4. Шевчук О. М. Пріоритети виховання особистості на шляху створення нової української школи [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.osvitarda.gov.ua/scientific-methodical-work/prioriteti-vikhovannja-osobistosti-na-shljakhu-stvorennya-novoji-ukrajinskoji-shkoli>

Розділ I

Сіяти добро — добро і пожинати, Або виховуємо агентів добрих справ

Виховна година — засідання клубу любителів собак «Дай лапу, друже!»

Мета: узагальнити знання учнів про вірного друга людини — собаку; сприяти усвідомленню того, що тварина — не іграшка, а жива істота; формувати соціальну та громадянську компетентності, основні компетентності у природничих науках; виховувати почуття любові до тварин, відповідальність за чотирилапого друга, бажання піклуватися про нього.

Обладнання: мультимедійна презентація, комп'ютер, відеоролик про собак; картки для роботи в групах; репродукція картини О. Симонової «Під дощем».

Попередня робота: з метою організації виставки добирання фотографій або малюнків собак, які мешкають поруч із дітьми.

Форма проведення: засідання клубу любителів собак.

ХІД ЗАХОДУ

1. Вступ

— Доброго дня, шановні учасники клубу любителів собак! Сьогодні на нашому зібранні ми будемо говорити про наших чотирилапих друзів — собак, про ті умови, у яких вони повинні жити, та функції, які вони виконують. Також ви станете учасниками цікавих вправ, спробуєте розв'язати деякі пізнавальні завдання.

2. Вправа «Вітання»

— Пропоную розпочати з привітання в колі.

(Діти утворюють коло.)

— Сьогодні будемо вітатися, як песики. За мою команду всі дружно кажемо: «Гав!» та називаємо своє ім'я. *(Діти виконують запропоноване.)*

— Дякую! Молодці!

— На наше засідання ви підготували фотографії своїх улюбленців, а також малюнки собак, яких би вам хотілося мати у власній оселі. *(Виставку організують до початку заходу.)*

— Хто має бажання розповісти нам про свого собаку?

— Звертаю вашу увагу на те, що, розповідаючи про свого псика, вам необхідно дати відповіді на три запитання: «Яку кличку має собака? Як ви за ним доглядаєте? Чому ви називаєте його своїм другом?».

(3–5 учнів за бажанням розповідають про свого улюбленця.)

3. Слухання української легенди «Чому пес живе біля людини?»

— Чи знаєте ви, чому пес живе біля людини? Послухайте з цього приводу легенду.

Давно, дуже давно жив собі самітний пес. Нарешті надокучило йому самому блукати лісом, тому він вирішив знайти собі друга-товариша. Але хотів, аби цей його товариш був найсильніший з-поміж усіх тварин.

Лісові звірята радили йому піти до вовка. Пішов пес до нього й каже:

— Вовче, брате, живімо разом!

Вовк відповів:

— Чому б ні!

Почали жити разом. Одного разу, як ночували в лісі, почув пес якийсь шелест і почав тряситися-боятися. Збудив вовка, а той йому й каже:

— Будь тихо, бо прийде ведмідь і з'їсть нас!

Пес тоді здогадався, що ведмідь сильніший за вовка. Пішов до ведмедя й каже:

— Ведмедю, братику, живімо разом!

— Коли разом, то разом,— відповів ведмідь.

Минула коротка доба. Раз на зорях почув пес якийсь шелест і почав боятися. Пробудився ведмідь та й сказав:

— Заховаймося в корч, бо ще надійде лев і роздере нас обох!

Подумав пес, що лев має бути сильнішим. Залишив ведмедя й пішов до двору короля лева.

— Леве, леве, королю звірів, живімо разом!

— За слугу прийму тебе,— відповів лев.

Пес зостався з ним. Одного разу ввечері почав пес боятися й почав вити, гавкати. Вибіг лев із палати й каже йому:

— Мовчи, бо ще надійде людина й застрелить нас обох!

Пес замовк, але здогадався, що людина має бути сильнішою, якщо її лев боїться.

Пішов пес до людини й пристав на службу до неї. Від того часу й живе пес з людиною.

Обговорення:

— З ким намагався жити пес?

— Чому він залишився у людини?

► *Об'єднання в групи*

— Які клички собак вам найбільше подобаються? (*Наприклад: Рекс, Грім, Джек, Зефір, Каштан та ін.*)

— Для виконання наступного завдання нам необхідно об'єднатися у 5 груп за кличками собак.

4. Вправа «Що необхідно песикові для життя?» (активність у групах)

Час виконання: 3–4 хв.

Діти отримують аркуші паперу, у центрі яких зображено собаку. Навколо нього необхідно намалювати (або написати) умови, необхідні песикові для життя.

(Після виконання завдання презентація роботи відбувається так: групи по черзі називають умови, необхідні для існування песика. Головна умова — не повторюватися.)

Висновок. Для собаки необхідні їжа, повітря, вода, надання ветеринарної допомоги, допомога людей, спеціальні іграшки для гри тощо.

5. Вправа «Нагодуй песика» (активність у групах)

Час виконання: 3–5 хв.

Об'єднання учнів у три групи, кожна з яких отримує картки із зображенням продуктів харчування. Учням необхідно обрати та позначити саме ті, що можна використовувати в їжу собакам. (*Додаток 1.*)
(Презентація робіт.)

6. Гра «Лабіринт»

Час виконання: 2 хв.

— Найсмачнішою для собаки залишається кістка. Допоможіть собаці дістатися кістки, подолавши лабіринт. (Додаток 2.)

— Підніміть свою картку та покажіть, яким чином ваш собака подолав лабіринт.

— Їжа для собаки — це добре, але найголовнішим для кожної тваринки є піклування та любов із боку хазяїв.

— Чому собаку вважають кращим другом людини? (Відповіді дітей.)

— Важко встановити час, коли розпочалась дружба людини і собаки. Хай там як, ми знаємо, що впродовж тисячоліть найвірнішим другом людини є собака.

» Руханка «Найкращі друзі»

(За посиланням: https://youtu.be/RocWQDx_ROg)

7. Метод «Входження в картину» (за американською програмою «Стратегія візуального мислення»)

Час виконання: 3–4 хв.

— Кого ви бачите на картині? (Додаток 3.)

— Скільки песиків?

— Де відбувається подія? Коли?

— Чому песики сидять під парасолькою?

— Який настрій вони мають?

— Чому, на вашу думку, вони засмучені?

— Кого вони очікують?

— Як би ви назвали цю картину?

— Насправді, картину намалювала художниця Ольга Симонова, а називається вона «Під дощем».

— Так, дійсно, песики в очікуванні господаря, який подарує їм тепло, смачненько нагодує, приласкає, а вони натомість віддячать йому своєю вірністю.

— Якщо вам подарували щеня, чи на ваше прохання його придбали батьки, слід пам'ятати, що воно — жива істота, потребує вашої підтримки, допомоги, уваги і, обов'язково, вашої любові. Бо, як сказано у прислів'ї: «Ти завжди відповідальний за тих, кого причив».

— Як ви гадаєте, звідки беруться безпритульні собаки?

— Хто в цьому винен?

— Що потрібно робити, щоб тварини не страждали?

— Тож будемо любити братів наших менших!

8. Вправа «Роль собаки в житті людини» (активність у групах)
— Подумайте та дайте відповідь від групи про те, яку роль може виконувати собака в житті людини.

(Діти презентують роботи у вигляді малюнка чи розповіді.)

— Так, кожна собака допомагає людям по-своєму. Усі породи собак розподіляють на три основні групи: службові, мисливські та кімнатно-декоративні.

Хто не чув про прикордонних собак? Удень і вночі допомагають вони охороняти наші кордони. За поведінкою собак прикордонники своєчасно дізнаються про ворога, а безстрашні вівчарки затримують їх.

Собаки допомагають чабанам пасти овець, захищають їх від хижаків. За жестом чабана собака за командою зганяє тварин до гурту, може погнати їх праворуч чи ліворуч, попереджує гавкотом про якусь небезпеку.

Є собаки-поводирі, які супроводжують незрячих, оберігають їх у дорозі. Існує навіть спеціальна школа, у якій навчають собак-поводирів. Вони вміють попереджати господарів про сходинки, повороти, допомагають перейти дорогу.

А скільки людей залишилися живими завдяки допомозі собак-рятівників! Адже завдяки своєму нюху вони здатні відчути людину під багатометровими завалами під час стихійних лих.

